

การจัดบริการดูแลผู้ป่วยโรคไตเรื้อรังของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล

เจริญ เกียรติวัชรชัย*

สมถวิล เกียรติวัชรชัย**

บทคัดย่อ

โรคไตเรื้อรังเป็นปัญหาสาธารณสุขที่สำคัญ เนื่องจากมีผู้ป่วยจำนวนมากและค่าใช้จ่ายในการรักษาสูง บทบาทของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล (รพ.สต.) คือ ค้นหาและคัดกรองกลุ่มเสี่ยง งานวิจัยนี้จึงมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัญหาและข้อจำกัดของการจัดบริการดูแลผู้ป่วยโรคไตเรื้อรัง โดยเก็บข้อมูลระหว่างเดือนมีนาคม - เมษายน พ.ศ. 2555 กลุ่มตัวอย่างเป็นผู้ผู้อำนวยการ (ผอ.) รพ.สต. ในจังหวัดสงขลา 135 คน แบบสอบถาม ซึ่งประกอบด้วย ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผอ.และรพ.สต. ตอนที่ 2 การจัดบริการดูแลผู้ป่วยโรคไตเรื้อรัง ผ่านการทดสอบความเที่ยงตรงและความคงที่แล้ว

การศึกษาพบ ผอ.เป็นเพศหญิง 92 คน (ร้อยละ 68.1) ค่ามัธยฐานของอายุ คือ 45 ± 11 ปี ผอ. 18 คน (ร้อยละ 13.3) ได้รับการอบรมเรื่องการจัดการดูแลผู้ป่วยโรคไตเรื้อรัง จำนวนผู้ป่วยโรคไตเรื้อรัง 1 ± 2 รายต่อรพ.สต. รพ.สต. 64 แห่ง (ร้อยละ 47.4) ไม่มีผู้ป่วยโรคไตในความดูแล ร้อยละ 57.8 ของรพ.สต. จัดบริการแก่ผู้ป่วยโรคไต และกว่าร้อยละ 80 ของรพ.สต. มีกิจกรรมเพื่อการวินิจฉัยและการติดตามผู้ป่วยในระดับต่ำ

การจัดบริการดูแลผู้ป่วยโรคไตเรื้อรังของ รพ.สต. ด้านค้นหา คัดกรอง และติดตามผู้อยู่ในกลุ่มเสี่ยงต่อโรคไตเรื้อรังอยู่ในระดับต่ำ

คำสำคัญ: โรคไตเรื้อรัง, การสำรวจ, การจัดบริการ, แผนพัฒนาระบบบริการสุขภาพ, การดูแลระดับปฐมภูมิ, โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล

Abstract Health services provision for patients with chronic kidney disease by sub-district health promotion hospital

Charoen Kaitwatcharachai*, Somthawil Kaitwatcharachai**

*Department of Medicine, **Renal unit, Hatyai Hospital, Hat-Yai, Songkhla

Chronic kidney disease (CKD) is an important public health problem due to high volume of patients and high cost of treatment. Sub-district health promotion hospitals are involved in screening the high risk group. The aim of this study was to investigate the services provided to CKD patients by the sub-district health promotion hospitals to understand the problems and limitation in providing health services.

This survey was conducted from March-April 2012. 135 directors of the hospital in Songkhla were recruited. The questionnaire consisted of 2 parts: 1) general information of the participating directors and hospitals, 2) services provided by hospitals. 92 (68.1%) of the directors were female. The median age was 45 ± 11 . 13/3% of the directors had never participated in the CKD-care workshop. The number of CKD-patients was 1 ± 2 per hospital. No CKD patients were found in 47.4% of the hospital. CKD services were not provided in 57.8% of the hospitals. Searching and screening were not conducted in more than 80% of the hospitals.

Key words: chronic kidney disease, survey, service plan, primary health care, sub-district health promotion hospital

*กลุ่มงานอายุรกรรม

**หน่วยไตเทียม โรงพยาบาลหาดใหญ่ อำเภหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา

ภูมิหลังและเหตุผล

โรคไตเรื้อรังเป็นปัญหาสาธารณสุขที่สำคัญของประเทศไทย การศึกษาความชุกของโรคไตเรื้อรังในคนไทยระหว่างปีพ.ศ. 2550-2552 เรียกว่า Thai SEEK Study ในประชากรอายุมากกว่า 18 ปี จำนวน 3,459 คน พบอัตราการเกิดโรคไตเรื้อรังร้อยละ 17.5⁽¹⁾ เมื่อคำนวณหาจำนวนผู้ป่วยโรคไตเรื้อรังปี พ.ศ. 2551 พบว่าประชากรไทยอายุ 18 ปีขึ้นไปป่วยด้วยโรคไตเรื้อรังประมาณ 7 ล้านคน⁽²⁾ แม้จะเป็นที่ทราบกันดีว่าการบำบัดทดแทนไตเมื่อโรคไตเรื้อรังเข้าสู่ระยะสุดท้ายมีค่าใช้จ่ายสูง กระนั้นผู้ป่วยที่ต้องได้รับการบำบัดทดแทนไตยังมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น ดังจะเห็นได้จากจำนวนผู้ป่วย 1,053 รายที่ได้รับการรักษาบำบัดทดแทนไตในปี พ.ศ. 2551 เพิ่มขึ้นกว่า 10 เท่า เป็น 13,308 รายในปี พ.ศ. 2553 คิดเป็นค่าใช้จ่ายมากกว่า 3,500 ล้านบาทต่อปี และหากไม่มีการป้องกันและรักษาที่ดี คาดการณ์ว่าจะมีผู้ป่วยสะสมเพิ่มเป็น 32,594 รายในปี 2560⁽²⁾ กระทรวงสาธารณสุขจึงได้มอบหมายให้สำนักบริหารการสาธารณสุข สำนักปลัดกระทรวงสาธารณสุข จัดทำแผนพัฒนาระบบบริการสุขภาพสาขาโรคไต เพื่อให้ประชาชนทั้งกลุ่มเสี่ยงและกลุ่มผู้ป่วยโรคไตเรื้อรังทุกระยะได้รับการดูแลรักษาตามมาตรฐาน จำนวนผู้ป่วยโรคไตเรื้อรังลดลง การเสื่อมของหน้าที่ไตช้าลง และผู้ป่วยได้รับการรักษาบำบัดทดแทนไตในเวลาที่เหมาะสม⁽³⁾

โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล (รพ.สต.) ได้รับมอบหมายบทบาทหน้าที่ตามแผนพัฒนาระบบบริการสุขภาพ ซึ่งกำหนดโดยคณะกรรมการพัฒนาระบบบริการ ที่ตอบสนองต่อปัญหาสุขภาพที่สำคัญ คือ การค้นหาและคัดกรองผู้ที่เสี่ยงต่อการเกิดโรคไต วัตถุประสงค์ของงานวิจัยจึงเป็นการสำรวจการจัดบริการดูแลผู้ป่วยโรคไตเรื้อรังของ รพ.สต. ด้านค้นหาและคัดกรองกลุ่มเสี่ยง เพื่อความเข้าใจปัญหาและข้อจำกัด อันจะนำไปสู่การวางแผนพัฒนาในอนาคต

ระเบียบวิธีการศึกษา

การวิจัยเป็นการวิจัยเชิงสำรวจด้วยแบบสอบถาม ประชากร คือ ผอ.รพ.สต.ในจังหวัดสงขลาที่ได้รับการยก

ระดับจากสถานีอนามัยอย่างน้อย 2 ปี จำนวน 175 คน การเก็บรวบรวมข้อมูลดำเนินการระหว่างเดือนมีนาคม-เมษายน 2555 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างจากการทบทวนวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ประกอบด้วย 2 ตอน ตอนที่ 1 สอบถามข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง คำถามเป็นแบบเลือกตอบและเติมคำในช่องว่าง จำนวน 6 ข้อ และข้อมูลทั่วไปของรพ.สต. คำถามเป็นแบบเลือกตอบและเติมคำในช่องว่าง จำนวน 5 ข้อ ตอนที่ 2 สอบถามการจัดบริการดูแลผู้ป่วยโรคไตเรื้อรังของรพ.สต. ตามแนวคิดการจัดบริการการดูแลโรคไตเรื้อรังก่อนการบำบัดทดแทนไต ของสมาคมโรคไตแห่งประเทศไทย (2552)⁽⁴⁾ คำถามเป็นมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ 42 ข้อ แบ่งเป็น 5 ด้าน คือ

1. การค้นหาและคัดกรองกลุ่มเสี่ยงโรคไตเรื้อรัง 10 ข้อ
2. การชะลอการเสื่อมของไต 13 ข้อ
3. การประเมินและรักษาภาวะแทรกซ้อนของโรคไตเรื้อรัง 7 ข้อ
4. การลดความเสี่ยงต่อการเกิดโรคหัวใจและหลอดเลือด 5 ข้อ
5. การเตรียมผู้ป่วยเพื่อการบำบัดทดแทนไต 7 ข้อ

เครื่องมือผ่านการตรวจสอบความตรงด้านเนื้อหาจากผู้ทรงคุณวุฒิ 3 ท่าน และตรวจสอบความเที่ยงของแบบสอบถามด้วยวิธีการวัดซ้ำ ที่ระยะห่าง 2 สัปดาห์ ค่าความเที่ยงของแบบสอบถาม คือ 0.99

การแปลผลระดับการจัดบริการดูแลผู้ป่วยโรคไตเรื้อรังของรพ.สต.โดยรวม และรายด้าน ใช้คะแนนเฉลี่ยของการจัดบริการดูแลผู้ป่วยโรคไตเรื้อรัง แบ่งเป็น 3 ระดับ ตามอันตรภาคของค่าพิสัย (ศิริชัย กาญจนวาสี. 2547) ดังนี้

คะแนนเฉลี่ย 3.68 - 5.00 หมายถึง การจัดบริการดูแลผู้ป่วยระดับมาก

คะแนนเฉลี่ย 2.34 - 3.67 หมายถึง มีการจัดบริการดูแลผู้ป่วยระดับปานกลาง

คะแนนเฉลี่ย 1.00 - 2.33 หมายถึง มีการจัดบริการดูแลผู้ป่วยระดับน้อย

การวิเคราะห์ข้อมูลกระทำในรูปของร้อยละ และค่าเฉลี่ย $\pm$ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน หรือค่ามัธยฐาน $\pm$ ค่าพิสัยระหว่างควอร์ไทล์ ตามความเหมาะสม

ผลการศึกษา

ผอ.รพ.สต. จำนวน 135 คน ตอบและส่งแบบสอบถามอย่างสมบูรณ์ ผอ.เป็นเพศหญิง 92 คน (ร้อยละ 68.1) เพศชาย 43 คน (ร้อยละ 31.9) อายุ 45 ± 11 ปี วุฒิการศึกษาาระดับต่ำกว่าปริญญาตรี ปริญญาตรี และปริญญาโทจำนวน 18 (ร้อยละ 13.3) 111 (ร้อยละ 82.2) และ 6 คน (ร้อยละ 4.4) ตามลำดับ ดำรงตำแหน่ง ผอ.เป็นระยะเวลา 2 ± 1 ปี มีตำแหน่งวิชาชีพเป็นนักวิชาการสาธารณสุข 79 คน (ร้อยละ 58.5) เจ้าหน้าที่สาธารณสุข 45 คน (ร้อยละ 33.3) และพยาบาลวิชาชีพ 11 คน (ร้อยละ 8.1) ผอ.18 คน (ร้อยละ 13.3) เคยเข้ารับการอบรมเรื่องการจัดการดูแลผู้ป่วยโรคไตเรื้อรัง

รพ.สต.มีรูปแบบเดียว 66 แห่ง (ร้อยละ 48.9) รูปแบบเครือข่าย 69 แห่ง (ร้อยละ 51.1) รพ.สต.ที่ได้รับการสนับสนุนด้านบุคลากรจากโรงพยาบาลแม่ข่ายมี 18 แห่ง (ร้อยละ 13.3) และได้รับการสนับสนุนด้านงบประมาณมี 1 แห่ง (ร้อยละ 0.7) รพ.สต. 91 แห่งมีบุคลากรวิชาชีพ 4 ± 2 คน (ร้อยละ 67.4) และ 9 แห่งไม่มีพยาบาลวิชาชีพ โรงพยาบาลส่วนมากไม่มีเจ้าหน้าที่วิชาชีพพยาบาลเทคนิค เจ้าหน้าที่พยาบาลทันตภิบาล แพทย์แผนไทย รพ.สต.ทุกแห่งขาดเภสัชกร รพ.สต.ดูแลรับผิดชอบประชากร $4,472 \pm 3,434$ คน บุคลากร

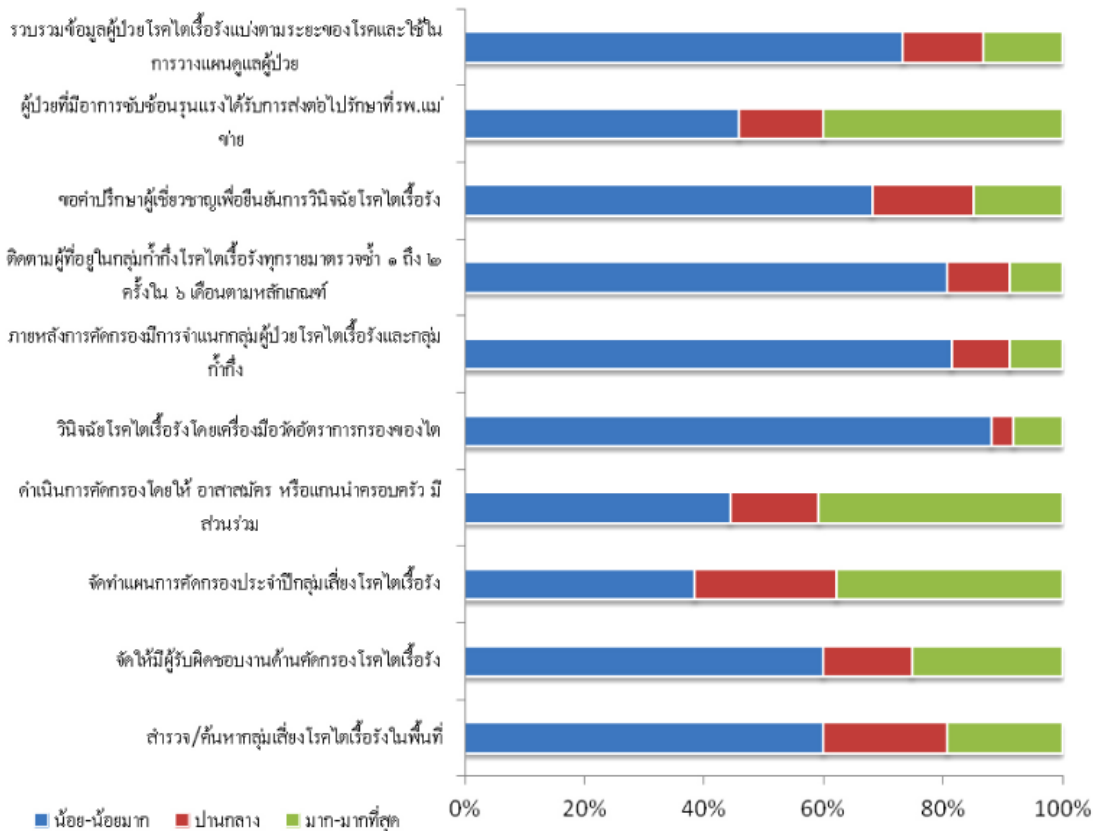
หนึ่งคนรับผิดชอบประชากร $1,064 \pm 597.7$ คน รพ.สต. 45 แห่ง (ร้อยละ 33.2) มีอัตราส่วนจำนวนประชากรมากกว่า 1,250 คนต่อบุคลากรวิชาชีพ

เมื่อพิจารณาเฉพาะรพ.สต.ที่มีพยาบาลวิชาชีพ พบว่าพยาบาลวิชาชีพ 1 คนรับผิดชอบประชากร $3,343 \pm 1,571.7$ คน รพ.สต. 16 ใน 126 แห่งมีอัตราส่วนจำนวนประชากรมากกว่า 5,000 คนต่อพยาบาลวิชาชีพ ผู้ป่วยเบาหวานมีจำนวน 62 ± 53 รายต่อรพ.สต. ผู้ป่วยความดันโลหิตสูงมีจำนวน 120 ± 136 รายต่อรพ.สต. ผู้ป่วยโรคไตเรื้อรังมีจำนวน 1 ± 2 รายต่อรพ.สต. รพ.สต. 64 แห่ง (ร้อยละ 47.4) ไม่มีผู้ป่วยโรคไตเรื้อรังในความดูแลการจัดการบริการดูแลผู้ป่วยโรคไตเรื้อรังโดยรวมทุกด้าน พบว่า รพ.สต. ร้อยละ 57.8 (ตารางที่ 1) มีการจัดการบริการดูแลผู้ป่วยโรคไตเรื้อรังในระดับน้อย เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่าโรงพยาบาล ร้อยละ 56.3-65.2 มีการจัดการบริการดูแลผู้ป่วยทั้ง 5 ด้านอยู่ในระดับน้อย โดยเฉพาะด้านการเตรียมตัวเพื่อการบำบัดทดแทนไต และด้านการค้นหาและคัดกรอง

เมื่อพิจารณากิจกรรมด้านการค้นหาและคัดกรอง พบว่า รพ.สต.มีการจัดการบริการอยู่ในระดับน้อยถึงน้อยมาก ตั้งแต่ร้อยละ 38.5-88 โดยเฉพาะการวินิจฉัยด้วยเครื่องมือวัดอัตราการกรองของไต สำหรับการจำแนกกลุ่มผู้ป่วยโรคไตเรื้อรังและกลุ่มก้ำกึ่ง และการติดตามผู้ป่วยในกลุ่มก้ำกึ่งมาตรฐานซ้ำ 1 ถึง 2 ครั้งใน 6 เดือนตามหลักเกณฑ์ประเด็นการวินิจฉัยมากกว่าร้อยละ 80 มีการจัดการบริการในระดับน้อยถึงน้อยมาก (รูปที่ 1)

ตารางที่ 1 จำนวนและร้อยละ ของรพ.สต. จำแนกตามระดับการจัดการบริการดูแลผู้ป่วยโรคไตเรื้อรัง โดยรวมและรายด้าน (N = 135)

การจัดการบริการดูแลผู้ป่วยโรคไตเรื้อรัง	ระดับน้อย	ระดับปานกลาง	ระดับมาก
	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)
1. การค้นหาและคัดกรอง	83 (61.5)	43 (31.9)	9 (6.7)
2. การชะลอการเสื่อมของไต	78 (57.8)	42 (31.1)	15 (11.1)
3. การป้องกันภาวะแทรกซ้อนจากโรคไตเรื้อรัง	76 (56.3)	43 (31.9)	16 (11.9)
4. การลดความเสี่ยงจากโรคหัวใจ และหลอดเลือด	76 (56.3)	36 (26.7)	23 (17.0)
5. การเตรียมตัวเพื่อรับการบำบัดทดแทนไต	88 (65.2)	28 (20.7)	19 (14.1)
รวม	78 (57.8)	42 (31.1)	15 (11.1)

รูปที่ 1 ร้อยละของรพ.สต.จำแนกตามระดับการจัดบริการเพื่อค้นหาและคัดกรองกลุ่มเสี่ยงต่อการเกิดโรคไตเรื้อรัง (N=135)

วิจารณ์

การจัดบริการในการดูแลผู้ป่วยโรคไตเรื้อรังมีจุดประสงค์หลัก 5 ข้อ คือ (1) การค้นหาและคัดกรองกลุ่มเสี่ยงและการวินิจฉัยโรคไตเรื้อรัง (2) การชะลอการเสื่อมของไต (3) การป้องกันภาวะแทรกซ้อนจากโรคไตเรื้อรัง (4) การลดความเสี่ยงจากโรคหัวใจและหลอดเลือด (5) การเตรียมตัวเพื่อรับการบำบัดทดแทนไต เพื่อบรรลุเป้าหมายเหล่านี้ กระทรวงสาธารณสุขจึงจัดทำแผนพัฒนาระบบบริการสุขภาพสาขาโรคไต โดยได้รับความร่วมมือจากหลายองค์กร อาทิ สมาคมโรคไตแห่งประเทศไทย สำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ (สปสช.) เป็นต้น การจัดสรรบทบาทหน้าที่การดูแลผู้ป่วยพิจารณาตามศักยภาพและบริบทของสถานบริการ ในกรณีนี้ รพ.สต. ซึ่งเป็นโรงพยาบาลระดับปฐมภูมิที่เล็กที่สุด ได้รับมอบหมายหน้าที่ในการค้นหาและคัดกรองผู้ที่เสี่ยงต่อการเกิดโรคไตเรื้อรังเพื่อวินิจฉัยตั้งแต่ระยะเริ่มต้น ก่อนส่งต่อไปให้สถานพยาบาลที่มี

ศักยภาพสูงกว่าดูแล

รพ.สต.จัดบริการค้นหาและคัดกรองผู้ป่วยกลุ่มเสี่ยงอยู่ในระดับต่ำ ส่งผลให้ รพ.สต.มีผู้ป่วยโรคไตในความดูแลแห่งละ 1-2 ราย ประมาณครึ่งหนึ่งของรพ.สต.ไม่มีผู้ป่วยโรคไตในความรับผิดชอบ ซึ่งนับว่าต่ำกว่าจำนวนผู้ป่วยโรคไต 186 ราย จากการคำนวณโดยอาศัยข้อมูล Thai SEEK Study (คำนวณจากประชากรที่รพ.สต.ดูแล 1,064 ราย และความชุกของโรคไตที่ร้อยละ 17.5) รวมทั้งผู้ป่วยโรคไตจากโรคเบาหวานและความดันโลหิตสูง ซึ่งเกิดภาวะแทรกซ้อนทางไต ร้อยละ 21.5 และ 21.8 ตามลำดับ⁽⁵⁾

ปัญหาการคัดกรองอาจมีหลายสาเหตุ (1) ด้านความรู้ของบุคลากร เนื่องจาก ผอ.เพียงร้อยละ 13.3 เข้ารับการอบรมเรื่องการดูแลผู้ป่วยโรคไต จึงขาดความรู้ในการวินิจฉัยโรคไตเรื้อรัง การจำแนกผู้ป่วยภายหลังการคัดกรอง รวมทั้งการติดตามกลุ่มเสี่ยง 1/3 ของ ผอ.รพ.สต. ยังเป็นเจ้าหน้าที่

สาธารณสุข จึงอาจขาดความรู้ในการดูแลรักษา (2) ด้านจำนวนบุคลากร เนื่องจาก 2/3 ของ รพ.สต.มีจำนวนบุคลากรวิชาชีพน้อยกว่า 5 ซึ่งต่ำกว่าเกณฑ์ที่กำหนด คือ 5-10 คน หรือมากกว่า⁽⁶⁾ และ 1/3 ของรพ.สต.มีเจ้าหน้าที่ดูแลประชากรมากกว่า 1,250 รายต่อคน ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนด (3) ด้านเครือข่าย เนื่องจากการศึกษาพบว่าการช่วยเหลือและประสานงานระหว่างโรงพยาบาลมีปัญหา ร้อยละ 0.7 และ 13.7 เท่านั้นได้รับการสนับสนุนด้านงบประมาณและบุคลากรจากโรงพยาบาลแม่ข่าย

แม้แผนพัฒนาระบบบริการสุขภาพจะเน้นการค้นหาคัดกรอง และวินิจฉัยผู้ป่วยโรคไต แต่การดูแลผู้ป่วยโรคไตด้านอื่น เช่น การชะลอการเสื่อมของไต การลดความเสี่ยงต่อการเกิดโรคหัวใจและหลอดเลือด ก็เป็นบทบาทของ รพ.สต. เช่นกัน เนื่องจากรพ.สต. เป็นหน่วยบริการระดับปฐมภูมิที่ยึดหลักการ “สร้างนำซ่อม” เน้นการป้องกันโรค จัดการปัจจัยเสี่ยงต่อสุขภาพ และปรับเปลี่ยนพฤติกรรมสุขภาพ โดยให้ประชาชนและชุมชนมีส่วนร่วม พื้นที่บริการระดับตำบลจึงเป็นด่านแรกและพื้นฐานสำคัญ⁽⁶⁾

สำหรับการแก้ปัญหาการดูแลผู้ป่วยโรคไตเรื้อรัง ภายใต้แผนพัฒนาระบบบริการสุขภาพ สาขาไตที่เน้นการทำงานเป็นเครือข่าย มีการร่วมมือในการดูแลผู้ป่วยและแบ่งปันทรัพยากรโรงพยาบาลแม่ข่ายหรือโรงพยาบาลที่มีศักยภาพสูงในระดับอำเภอ ระดับจังหวัด หรือระดับเขต ต้องจัดการอบรม ให้ความรู้ และเป็นที่ยอมรับแก่เจ้าหน้าที่ใน รพ.สต. ในการวินิจฉัยภาวะไตเรื้อรัง นอกจากนี้ กระทรวงสาธารณสุขยังควรจัดสรรทรัพยากรและบุคลากรให้เหมาะสมและพอเพียงสำหรับการทำงานของรพ.สต.ด้วย

ข้อยุติ

รพ.สต. ยังจัดบริการด้านการค้นหา คัดกรอง และติดตามผู้อยู่ในกลุ่มเสี่ยงต่อโรคไตเรื้อรังในระดับต่ำ จำนวนผู้ป่วยโรคไตเรื้อรังในความดูแลจึงต่ำกว่าที่ควร สาเหตุอาจเป็นจากการขาดความรู้ในการใช้เครื่องมือและเกณฑ์การวินิจฉัย

กิตติกรรมประกาศ

คณะผู้วิจัยขอขอบคุณ ผู้ทรงคุณวุฒิ 3 ท่าน คือ ผศ. นพ.สุรศักดิ์ กันตชูเวสศิริ นพ. สุวัฒน์ วิริยพงษ์สุกิจ และคุณสิริวรรณ เดียวสุรินทร์ ที่กรุณาให้คำแนะนำและข้อเสนอแนะต่อการปรับปรุงแบบสอบถาม รวมทั้ง ผอ. รพ.สต. ที่ให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อการศึกษา

เอกสารอ้างอิง

1. Ingsathit A, Thakkinstian A, Chaiprasert A, Sangthawan P, Gojaseni P, Kiattisunthorn K, et al. Thai-SEEK Group. Prevalence and risk factors of chronic kidney disease in the Thai adult population: Thai SEEK study. *Nephrol Dial Transplant* 2010;25:1567-75.
2. อติพร อิงค์สาธิต. สถานการณ์โรคไตเรื้อรังในประเทศไทย: The situation of chronic kidney disease in Thailand. ใน: สมชาย เข็มมออง และคณะ (บรรณาธิการ). *Textbook of nephrology*. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพมหานคร: เทกซ์ แอนด์ เจอร์นัล พับลิเคชัน; 2554. หน้า 1903-9.
3. คณะกรรมการพัฒนาระบบบริการที่ตอบสนองต่อปัญหาสุขภาพที่สำคัญ (สาขาไต). *แนวทางพัฒนาระบบบริการสุขภาพ สาขาไต*. พิมพ์ครั้งที่ 1. นนทบุรี: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด; 2556. หน้า 46.
4. สมาคมโรคไตแห่งประเทศไทย. *แนวทางเวชปฏิบัติสำหรับโรคไตเรื้อรังก่อนการบำบัดทดแทนไต*. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพมหานคร: เบอริงเกอร์อินเทลไลม์; 2552. หน้า 46.
5. คณะทำงานการจัดการความรู้. *แนวทางการดำเนินงาน “โครงการสนองน้ำพระราชหฤทัยในหลวงทรงห่วงใยสุขภาพประชาชน”* เพื่อถวายเป็นพระราชกุศลแด่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เนื่องในโอกาสที่จะทรงเจริญพระชนมพรรษา 84 พรรษา 5 ธันวาคม 2554. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์องค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึกในพระบรมราชูปถัมภ์; 2553. หน้า 82.
6. ชูชัย สุภวงศ์, สมศักดิ์ ชุมทรัพย์, ศุภกิจ ศิริลักษณ์, ลัดดา คำการเลิศ, สุพัตรา ศรีวิมลชากร, และเกษม เวชสุทรานนท์ (บรรณาธิการ). *คู่มือการให้บริการของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล กระทรวงสาธารณสุข*. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร: องค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึก; 2552. 197.